

ci și faptul că ele sunt tratate diferit de memoria contemporană, lucru care nu ar trebui să se întâmple.

Adrian-Cosmin IUȘAN

Kurt Horedt, *Și ce a dispărut mi-a devenit aieva: amintiri*, traducere de Ioana Velica, Andra Pîrvu, Carmina Ungureanu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014, 197 p.:

Aminirile profesorului Kurt Horedt (1914-1991) au fost publicate pentru întâia oară în anul 1988 la Bonn, pe atunci în Republica Federală Germană, unde autorul a emigrat încă din anul 1981. Traducerea în limba română a văzut lumina tiparului în anul 2014, la editura clujeană Argonaut, fiind efectuată de către doamnele Ioana Velica, Andra Pîrvu și Carmina Ungureanu. Volumul a beneficiat de o prefață a reputatului istoric și arheolog Ioan Piso, profesor emerit la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, în care a fost evocată atât personalitatea autorului acestor memorii, cât și marea contribuție a sașilor la cultura transilvăneană. Prezentul volum aduce în fața cititorilor români figura unui savant important al Universității Babeș-Bolyai, cunoscut prin lucrările sale dedicate Antichității și Evului Mediu timpuriu în Transilvania: *Contribuții la istoria Transilvaniei în secolele IV-XIII* (1958), *Istoria comunei primitive* (1970), *Siebenbürgen im Frühmittelalter* (1986) etc.

Kurt Horedt s-a născut la Sibiu în data de 30 martie 1914, în familia profesorului Hermann Horedt. A urmat studiile primare și gimnaziale în orașul natal, iar după susținerea examenului de Bacalaureat, în anul 1931, s-a înscris la Universitatea Regele Ferdinand I din Cluj, unde a urmat studii de Litere și Drept. În anul 1936 tânărul sas a absolvit ambele facultăți și s-a orientat spre un doctorat în străinătate. Studiile doctorale au fost efectuate la universitățile din Leipzig, Kiel și Bonn, sub îndrumarea profesorului Kurt Tackenberg (1899-1992), fiind dedicate culturii Wietenberg, descoperite chiar de bunicul său, Carl Seraphin (1862-1951).

În anul 1939, Kurt Horedt a devenit doctor în filosofie al Universității din Bonn și a trebuit să revină în România pentru satisfacerea serviciului militar. Până în anul 1940 tânărul istoric a făcut parte din comitetul de redacție al revistei *Siebenbürgische Vierteljahresschrift*

(*Revista trimestrială transilvăneană*). Din nefericire, memoriile sale nu arată cu exactitate ce a făcut până în anul 1944, însă a specificat că a putut evita intrarea în rândul trupelor Waffen-SS datorită legăturii sale cu preotul reformat al Sibiului, vicarul episcopal Friedrich Müller. Fratele său mai mic, Paul, a fost înrolat în rândul trupelor SS, precum mulți alți sași și șvabi transilvăneni, și a murit în timpul bătăliei pentru Normandia din anul 1944. Kurt Horedt s-a căsătorit în luna iulie a aceluiași an, iar după începerea războiului contra Germaniei naziste a servit ca interpret pe front. Ambii soți au reușit să evite deportarea în Uniunea Sovietică pe care au îndurat-o atât de mulți etnici germani din România: autorul a fost ascuns pe proprietatea unui om de afaceri și fost militar austro-ungar, Erwin de Krawiecki, alături de alți conaționali, iar soției sale i s-a permis să rămână în țară deoarece născuse de curând.

După încheierea războiului, istoricul a lucrat vreme de câțiva ani la prestigiosul Muzeu Brukenthal din Sibiu, pentru ca în anul 1949 să devină profesor asociat la Universitatea „Victor Babeș”, la chemarea istoricului Constantin Daicoviciu. Amintirile sale prezintă această perioadă într-un mod poate nu suficient de detaliat, însă destul de sincer, nefiind trecută cu vederea amestecul regimului comunist în scrierea și predarea istoriei. Legat de acest aspect fundamental, caracteristic regimurilor totalitare, memorialistul a prezentat câteva aspecte privind modul în care arheologia a fost ideologizată, dar și despre supravegherea la care a fost supus din partea Securității, dificultatea de a participa la congrese științifice etc. Kurt Horedt a asistat la falsificarea rezultatelor cercetărilor arheologice de la Morești, de care Mihail Roller a dorit să se folosească pentru a-și întări poziția în Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, dar a participat și la alte descoperiri care au trebuit interpretate nu atât după standardele științifice, cât mai ales după cerințele ideologice ale momentului. Istoricul a oferit de asemenea și o importantă mărturie despre implicarea Securității în munca savanților, atât prin supravegherea săpăturilor arheologice care scoteau la iveală obiecte prețioase, prin rapoarte care trebuiau predate cu privire la congresele științifice din străinătate sau chiar prin întâlniri regulate cu personalul. Autorul a considerat că supravegherea sa se datora rudelor sale din străinătate și a încercat să ușureze munca securiștilor printr-un program regulat, având grijă să evite situațiile care atrăgeau mult prea tare atenția lor asupra sa (pp. 93-94). De altfel, așa cum a mai precizat de-a lungul acestor amintiri (p. 81), Kurt Horedt nu a dorit niciodată să iasă în evidență în fața autorităților și a evitat acest lucru pe cât a fost posibil.

O parte foarte interesantă a acestui volum o reprezintă portretele celor mai importanți arheologi din România vremii sale. Istoricul și arheologul Constantin Daicoviciu (1898-1973), unul din cei mai importanți istorici români din timpul regimului comunist, a beneficiat de un portret amănunțit, pe care profesorul Ioan Piso l-a considerat corect. Au mai fost evocați arheologii Ion Nestor (1905-1974), Márton Roska (1880-1961) și Nicolae Vlăsa (1934-1984). Cel din urmă arheolog a fost un discipol apropiat al lui Kurt Horedt și totodată descoperitorul controversatelor tăblițe de la Tărtăria. Din păcate, memorialistul nu s-a pronunțat decât extrem de sumar asupra acestor artefacte, deși alte descoperiri ale lui Nicolae Vlăsa au fost comentate mai pe larg.

Cea din urmă parte a acestor amintiri este dedicată emigrării în Republica Federală Germană, care a avut loc în anul 1981. Din păcate, autorul nu ne-a dezvăluit motivele care l-au determinat să facă acest pas exact atunci și nici formalitățile care au trebuit îndeplinite în acest sens. Profesorul Ioan Piso a precizat, în prefață, că plecarea soților Horedt a fost determinată de condițiile de viață precare din România comunistă. Memoriile nu insistă nici asupra stabilirii familiei la München, unde savantul a reușit să obțină un post universitar și să elaboreze o serie de lucrări importante. În acest oraș reputatul arheolog s-a stins din viață în data de 19 decembrie 1991.

Amintrile profesorului Kurt Horedt aduc informații deosebit de interesante cu privire la viața cotidiană și istoria sașilor transilvăneni în secolele XIX-XX, întrucât cuprind și referiri consistente la strămoșii săi, temeinic susținute de un text memorialistic al străbunicii sale. Din acest motiv, considerăm că acest volum merită citit de toți cei interesați de istoria sașilor și de istoria Transilvaniei din ultimele două secole, deoarece relevă aspecte deosebit de importante. Cu toate acestea, de-a lungul acestor memorii putem constata lipsa unor date biografice semnificative, legate nu atât de viața personală a autorului, cât mai ales de cea profesională. Câteva astfel de date din biografia sa, precum data pensionării (1978), sau alte informații privind proiectele asumate sau distincțiile dobândite, pot fi obținute din necrologul publicat de cunoscutul arheolog Radu Popa (1933-1993) în anul 1992 (a se vedea: Radu Popa, „Kurt Horedt (1914-1991)”, în *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, tomul 43, număr 3, 1992, pp. 241-243). Acest volum conține o listă cu toate publicațiile lui Kurt Horedt precum și o serie de fotografii care ilustrează foarte bine cele povestite în filele sale, însă considerăm că ar fi fost necesar un studiu biografic temeinic asupra autorului, care să completeze pe cât posibil omisiunile din amintiri și totodată să

contextualizeze opera sa în cadrul istoriografiei românești din secolul al XX-lea. Sperăm că acest neajuns va putea fi completat într-o viitoare ediție a acestei cărți.

Andrei Sabin FAUR

Liliana Corobca, *Controlul cărții. Cenzura literaturii în regimul comunist din România*, București, Editura Cartea Românească, 2014, 376 p.:

În ultimele decenii au fost publicate o serie de studii cu privire la cenzura în perioada comunistă și despre rolul acesteia în cucerirea și menținerea puterii. Asemenea tuturor regimurilor totalitare, și cel comunist a avut ambiția de a controla ceea ce se scria ori se publica, în acest fel cenzura constituind o instituție-mamut, cu sedii în toată țara și sute de funcționari plătiți pentru a fi vigilenți. Subiectul cărții de față este reprezentat de cenzura în România comunistă, o mașinărie extrem de complexă cu care, timp de aproape cinci decenii, s-a confruntat o însemnată parte a scriitorilor. Lucrarea Liliane Corobca are meritul de a fi intrat puternic în concretul acestui mecanism de care majoritatea scriitorilor se temeau în epocă, aducând în fața cititorului nume, chipuri, suprafețe și profunzimi nebănuite. Cartea reprezintă o radiografie complexă a intervalului 1944-1989, cenzura din România fiind deseori urmărită în strânsă legătură cu cea din Uniunea Sovietică. În ciuda subtitlului, Liliana Corobca nu face referire doar la beletristică, așa cum, poate, am fi tentați să credem, ci se referă și la o serie de lucrări neartistice care s-au confruntat cu sistemul cenzurii. Volumul este structurat în patru capitole, după cum urmează.

Capitolul întâi, „Primele structuri. Procesul de epurare a cărților”, este dedicat celor mai importate etape ale desfășurării procesului epurării cărților, cum a fost coordonat și cine au fost cei care au dirijat acest proces, precum și evoluția modului de interzicere a cărților. Lucrarea debutează cu o prezentare a structurilor cenzurii începând chiar cu perioada imediat postbelică și anume felul în care a evoluat instituția cenzurii, mergând de la Cenzura Centrală Militară, Comisia Aliată de Control și până la trecerea acestui organ în subordinea Ministerului Propagandei, o relativă stabilizare putând fi sesizată odată cu înființarea